

ETT BÅTYXKÄRL FRÅN GRÄNSHOLMEN I VÅNGA SOCKEN, ÖSTERGÖTLAND

I samband med Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering för den Ekonomiska kartan påträffades i juli månad 1948 ett intressant gravfynd, nämligen ett ovanligt väl bevarat, ornerat lerkärl, tillhörande båt-yxkulturen. Fyndet gjordes redan 1939 av tegelförman Wilhelm Nilsson, Stensborg, Vånga socken, Östergötland. Herr Nilsson hade flera gånger ämnat visa kärlet för någon fackman, men alltid hade något hinder kommit emellan.

Fyndplatsen är belägen på Gränsholmen 2¹, ca 3 100 m NÖ om Gränsholmen och ca 350 m N om landsvägen Gränsholmen—Norsholm i Vånga socken, omkring 55 m över havet (den närliggande Roxen ligger 33,3 m över havet). Kärlet påträffades vid sandtäkt i en moränrygg, som vid själva fyndplatsen bestod av mosand. Fyndet gjordes i den branta slänten på ca 1,5 m djup, enligt upphittarens uppgift. Kärlet innehöll endast sand. Någon stenpackning eller dylikt iaktogs ej. Tyvärr utplånades fyndstället vid den fortsatta sandtäckten. Vid den undersökning, som undertecknad företog av sandtagsbottnen under fyndplatsen, påträffades inga föremål.

Lerkärlet är närmast halvklotformat med den för dessa kärl typiska

Fig. 1. Gränsholmen, Vånga sn, Östergötland.

Fig. 2. Gränsholmen, Vånga sn, Östergötland.

vulsten vid mynningen. Bottenpartiet slutar i en ca 3 cm stor platta. Godset är svagt sandkornsblandat, relativt väl bränt och till färgen närmast brunaktigt. Kärlet har en höjd av 13,6 cm; största diam. är vid buken 16,9 cm, mynningsdiam. är 15 cm. Både hals- och bottenpartiet äro ornerade. Under mynningen löper ett ca 3,5 cm brett band av snörinjer och kring bottenplattan äro anbragta två koncentriska cirkelband av likadana snörinjer. Anmärkningsvärt är, att orneringen nedanför mynningsranden tydligen har åstadkommits med ett omkring 20 cm långt, tvåtrådigt snöre. Detta har lagts dubbelt, varefter den omböjda ändan har tryckts ordentligt ned i den våta leran omedelbart nedanför mynningsranden. Sedan har det dubbla snöret virats i en spiral runt kärlhalsen omkring fyra gånger. Orneringen är klumpigt utförd och avtrycken delvis otydliga. Fyndet har i Statens historiska museum inventarienummer 24001.

Lerkärlet kan hänföras till Forssanders grupp stil 1 a (Die schwedische Bootaxtkultur, Lund 1933). Det representerar alltså båtyxkulturens äldsta skede, ungefär från mitten av gånggriftstiden. Kärlet är det hittills första i Östergötland av denna tidiga grupp.

G. A. Hellman